

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
Кафедра наук про здоров'я**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету здоров'я та
фізичного виховання
Едуард СИВОХОП
«30» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГІГІЄНА ПРАЦІ

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
Спеціальність	I9 Громадське здоров'я
Освітня програма	Громадське здоров'я
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Гігієна праці» для здобувачів вищої освіти галузі знань I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення спеціальності I9 Громадське здоров'я освітньої програми «Громадське здоров'я».

Розробники: Білак-Лук'янчук В.Й., к.мед.н., доцент, доцент кафедри наук про здоров'я, Корольчук О.Л., кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри наук про здоров'я

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри наук про здоров'я

протокол № 17 від «30» червня 2025 р.

В.о. завідувача кафедри Мар'яна ДУБ

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання

протокол № 12 від «30» червня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії Фелікс ФЛАК

© Кафедра наук про здоров'я, 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-й	1-й
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,3 самостійної роботи студента – 4,3	-	-
	Лекції:	
	18 год.	14 год.
	Практичні (семінарські):	
	24 год.	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	78 год.	106 год.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Гігієна праці» є підготовка фахівців спеціальності 229 Громадське здоров'я за освітнім ступенем магістра відповідно до освітньої програми підготовки, ознайомлення з базовими поняттями в галузі охорони праці, надання знань, умінь, здатностей (компетенцій) аналізувати вплив різних небезпечних і шкідливих виробничих факторів на здоров'я населення та обґрунтовувати відповідні заходи з їх попередження та нормалізації.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1);
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК2);
- Здатність проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК6);
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК7);
- Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК8);
- Здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК10);
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК12);
- Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми (ЗК14).

Спеціальні (фахові):

- Здатність розробляти варіанти стратегій, політик та визначати окремі інтервенції, спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я населення, та оцінювати їх ефективність (СК3);
- Здатність аналізувати вплив різних детермінант на здоров'я населення та обґрунтовувати відповідні заходи з їх попередження (СК4);
- Здатність оцінювати ризики та обґрунтовувати доцільні дії у відповідь на надзвичайні ситуації в сфері громадського здоров'я (СК5);
- Здатність розробляти проекти надання послуг громадського здоров'я та профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань, промоції здоров'я, та забезпечувати їх реалізацію (СК8);
- Здатність використовувати етичні принципи та норми права при плануванні досліджень, збиранні інформації та її використанні (СК10).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Гігієна праці» проводиться на 1-го курсі і не вимагає особливих передумов для вивчення.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Громадське здоров'я», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Оцінювати основні демографічні та епідеміологічні показники, значення і тенденції зміни основних детермінант, що чинять вплив на здоров'я у розрізі різних груп населення в Україні, Європейському регіоні та світі, застосовувати основні поняття та концепції епідеміології та статистики при плануванні, проведенні та інтерпретації результатів досліджень.	ПР 1
Визначати пріоритети та оцінювати потреби сфери громадського здоров'я, пропонувати науково обґрунтовані заходи та розробляти відповідні висновки та стратегії, які спрямовані на покращення галузі охорони здоров'я.	ПР 2
Організовувати заходи з нагляду за станом здоров'я населення з використанням міжсекторального підходу.	ПР 3
Формулювати висновки, розробляти прогнози та проводити аналіз впливу детермінант на здоров'я населення (соціальні, економічні, індивідуальні, навколишнього середовища), визначати потреби різних груп населення щодо здоров'я, базуючись на інформації отриманій із систем епідеміологічного нагляду	ПР 4
Визначати та застосовувати доцільні заходи і методи попередження і контролю фізичних, хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних загроз для здоров'я і безпеки населення.	ПР 5
Оцінювати ризики та планувати відповідні дії у випадках надзвичайних ситуацій в сфері громадського здоров'я.	ПР 6
Ідентифікувати, аналізувати ризики, пов'язані з впливом на здоров'я населення детермінант навколишнього середовища (фізичних, радіаційних, хімічних, біологічних та виробничих) та організовувати відповідні заходи, спрямовані на захист здоров'я населення.	ПР 7
Оцінювати вплив соціальних детермінант та основних індивідуальних детермінант здоров'я, розробляти відповідні заходи з метою збереження та зміцнення здоров'я населення.	ПР 8
Розробляти заходи з профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань та сприяти їх реалізації на практиці.	ПР 9
Розробляти та впроваджувати стратегії, політики та окремі заходи у сфері промоції здоров'я, здійснювати ефективну комунікацію у сфері громадського здоров'я з використанням різних каналів та технік комунікації	ПР 10
Здійснювати адвокацію, комунікацію та соціальну мобілізацію у сфері громадського здоров'я, підтримувати лідерство та залучати і посилювати спільноти з метою збереження і зміцнення здоров'я населення	ПР 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Гігієна праці»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Оцінювати основні демографічні та епідеміологічні показники, значення і тенденції зміни основних детермінант, що чинять вплив на здоров'я у розрізі різних груп населення в Україні, Європейському регіоні та світі, застосовувати основні поняття та концепції епідеміології та статистики при плануванні, проведенні та інтерпретації результатів досліджень.	ПР 1
Визначати пріоритети та оцінювати потреби сфери громадського здоров'я,	ПР 2

пропонувати науково обґрунтовані заходи та розробляти відповідні висновки та стратегії, які спрямовані на покращення галузі охорони здоров'я.	
Організовувати заходи з нагляду за станом здоров'я населення з використанням міжсекторального підходу.	ПР 3
Формулювати висновки, розробляти прогнози та проводити аналіз впливу детермінант на здоров'я населення (соціальні, економічні, індивідуальні, навколишнього середовища), визначати потреби різних груп населення щодо здоров'я, базуючись на інформації отриманій із систем епідеміологічного нагляду	ПР 4
Визначати та застосовувати доцільні заходи і методи попередження і контролю фізичних, хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних загроз для здоров'я і безпеки населення.	ПР 5
Оцінювати ризики та планувати відповідні дії у випадках надзвичайних ситуацій в сфері громадського здоров'я.	ПР 6
Ідентифікувати, аналізувати ризики, пов'язані з впливом на здоров'я населення детермінант навколишнього середовища (фізичних, радіаційних, хімічних, біологічних та виробничих) та організовувати відповідні заходи, спрямовані на захист здоров'я населення.	ПР 7
Оцінювати вплив соціальних детермінант та основних індивідуальних детермінант здоров'я, розробляти відповідні заходи з метою збереження та зміцнення здоров'я населення.	ПР 8
Розробляти заходи з профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань та сприяти їх реалізації на практиці.	ПР 9
Розробляти та впроваджувати стратегії, політики та окремі заходи у сфері промоції здоров'я, здійснювати ефективну комунікацію у сфері громадського здоров'я з використанням різних каналів та технік комунікації	ПР 10
Здійснювати адвокацію, комунікацію та соціальну мобілізацію у сфері громадського здоров'я, підтримувати лідерство та залучати і посилювати спільноти з метою збереження і зміцнення здоров'я населення	ПР 17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- тести;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальне усне опитування, індивідуальне письмове опитування, тестовий контроль (I-II рівня) (письмовий та онлайн), вирішення типових практичних завдань.

Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота (теоретичні питання, тестові та практичні завдання)

Форма підсумкового семестрового контролю: усний/письмовий (стаціонарно чи онлайн) залік.

Навчальний матеріал дисципліни згрупований в 1 модулі. Освоєння навчального матеріалу проводиться упродовж одного семестру. Поточний модульний контроль проводиться шляхом опитування студентів під час занять, тестового контролю знань на заняттях, перевірки конспектів лекцій та домашніх завдань, аналізу відвідування та відробок. В ході поточного контролю, за кожен

вид навчальної роботи студент отримує оцінку за національною чотирьох бальною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно), яка потім переводиться у рейтингові бали.

При оцінюванні засвоєння матеріалу кожного заняття модуля студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою. Оцінка «відмінно» виставляється за умови, якщо студент знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує тестові і ситуаційні задачі, а також практичні завдання будь-якого рівня складності. Оцінка «добре» виставляється, якщо студент знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно і систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання студент відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчувачи складнощі лише у найважчих випадках. Оцінка «задовільно» ставиться студентові на основі знання всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Студент спроможний вирішувати спрощені завдання за допомогою навідних питань; частково вирішує задачі та виконує практичні навички, відчувачи складнощі в ряді простих випадків; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені прості запитання відповідає вірно. Оцінка «незадовільно» виставляється у випадках, коли знання і уміння студента є нижчими за критерії задовільної оцінки.

У робочій програмі був застосований такий принцип конвертації традиційної системи оцінювання в бали (таблиця 1):

Таблиця 1

Конвертація традиційної системи оцінювання в бали:

Традиційна оцінка	Конвертація у бали
«5»	10-8
«4»	7-5
«3»	4-2
«2»	1 (0 балів за знання та 1 бал – за присутність на занятті)

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	CP		
40 ¹							20	40	100

T1, T2 ... – теми, CP – самостійна робота

¹ - відповідно до наступної таблиці «Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни»

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
1. Практичні (семінарські) заняття	11	40
1.1. Письмове чи онлайн тестування при тематичному оцінюванні	10	10*
1.2. Усна відповідь	10	10*
1.3. Вирішення задачі	1	10
1.4. Бліц-опитування	5	10*
2. Самостійна робота	2	20
3. Модульна контрольна робота	1	40
Разом		100

*- розраховується як середній бал за всі практичні

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру з дисципліни проводиться 1 модульна контрольна робота (МКР). Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів у межах окремого змістового модулю здійснюються за 100-бальною шкалою. МКР проводиться після змістового модулю шляхом написання письмової модульної контрольної роботи, яка складається з вирішення тестових завдань, теоретичних питань та задач. Розподіл балів за поточну успішність та за результат виконання МКР визначається таким чином: максимально 60 балів – поточний контроль; максимально 40 балів – МКР (таблиця 2).

До модульної контрольної оцінювання допускаються всі студенти. На виконання письмового компонента МКР відводиться до двох академічних годин.

В кожному варіанті є 1 теоретичне питання (додаток 1.1), 20 тестових завдань (приклад завдань – додаток 1.2) та 2 задачі (приклад задач – додаток 1.3). Правильна відповідь за кожний окремий тест оцінюється в 1 бал, за теоретичне питання – у 10 балів, за задачу – у 5 балів.

За допомогою письмової модульної контрольної роботи оцінюється ступінь освоєння пройденого матеріалу за максимальною рейтинговою оцінкою – 40 балів (див. табл. 2).

Студент, який не з'явився на МКР з *поважної причини*, може пройти його у визначений кафедрою термін.

Таблиця 2

Шкала контролю модульної контрольної роботи

Показники	Бали
Письмова модульна контрольна робота:	0-40
- тестові завдання (за кожну правильну відповідь нараховується 1 бал)	0-20
- теоретичні питання (за кожну правильну відповідь нараховується 10 балів)	0-10
- задача (за кожну правильну відповідь нараховується 5 балів – загалом 10 балів)	0-10
Загальна оцінка	0 - 40

Оцінювання самостійної роботи студентів:

Оцінювання самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при змістовому модульному контролі.

Загальна кількість балів за всі види індивідуальної самостійної роботи студента залежить від її обсягу і значимості, але не більше 20 балів (таблиця 3). Ці бали додаються до суми балів, набраних студентом за поточну навчальну діяльність.

Самостійна робота передбачає виконання індивідуальних проектів:

- 1) Проведення атестації робочих місць за умовами праці (за вибором).
- 2) Визначення та обґрунтування раціону лікувально-профілактичного харчування для профілактики професійних захворювань при дії шкідливих фізичних виробничих чинників.

Таблиця 3

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

Бали	Критерії оцінювання
20-18	Студент повною мірою розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, вільно оперує поняттями і науковою термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і здатний аргументовано її доводити.
17-13	Загалом матеріал самостійної роботи викладений достатньо повно, але студент припускається певних помилок при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, трапляються неточності, деякі питання розкриті неповністю.
12-8	Студент неповністю розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, слабо розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно, непослідовно.
7-1	Виконана робота виглядає нашвидку зробленою чи незакінченою. Найвні значні фактичні помилки, незрозумілості, нерозуміння теми або невідповідність викладеного матеріалу передбаченій темі для самостійного опрацювання.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться у вигляді заліку в кінці семестру і дає можливість визначити кінцевий ступінь рівня і якості засвоєння студентами теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з даної дисципліни. Максимальна оцінка з підсумкового семестрового контролю становить 100 балів.

Переведення даних 100-бальної шкали у оцінки за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється в порядку, зазначеному в таблиці 4.

Студенти, підсумкова модульна оцінка яких становить 35-59 балів, зобов'язані пройти підсумковий (семестровий) контроль у формі екзамену, що передбачено робочим навчальним планом.

Таблиця 4

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання у оцінки за національною шкалою та шкалою ЄКТС

Сума балів	Оцінка ЄКТС	оцінка за національною шкалою	
		екзамен, диф. залік	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано
35-59	FX	незадовільно	
0-34	F		

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються студенти, які не виконали умови договору про навчання та усі види обов'язкових робіт (самостійних завдань, рефератів тощо), передбачених робочою програмою, а також підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Відповідальний працівник деканату у відомості проти прізвища такого студента робить позначку «недопущений».

Якщо підсумкова модульна оцінка становить 60 і більше балів, то за згодою студента вона може бути зарахована як підсумкова семестрова оцінка з навчальної дисципліни. Вона може бути виставлена у відомість обліку успішності та залікову книжку (індивідуальний навчальний план) до початку екзаменаційної сесії, відразу після оголошення результатів останнього модульного контролю. При цьому присутність студента є обов'язковою. За наявності бажання підвищити рейтинг студент складає іспит. Для підвищення позитивної оцінки надається одна спроба. Незалежно від того, чи студент складає іспит у зв'язку з тим, що в нього підсумкова модульна оцінка незадовільна (35-59 балів), чи з метою підвищення позитивної оцінки, викладач виставляє студенту оцінку, керуючись виключно рівнем його знань, виявлених на іспиті, тобто, виходячи із 100 балів, але при цьому виставлена підсумкова (семестрова) оцінка не може бути нижчою за підсумкову модульну оцінку.

Оцінювання рівня і якості знань студентів заочної форми навчання

Оцінювання якості знань студентів заочної форми навчання в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

З метою якісного оцінювання знань студентам пропонується написати контрольну роботу.

Контрольна робота з дисципліни «Гігієна праці» повинна бути вчасно надана для перевірки та оцінювання на кафедрі (не пізніше, ніж за 2 тижні до дати складання заліку). Оцінка виконаної контрольної роботи проводиться наступним чином: правильна відповідь на кожний окремий тест оцінюється в 2 бали (загалом 20 балів), на теоретичне питання – максимально у 5 балів, практична задача – у 10 балів. За допомогою письмової контрольної роботи оцінюється ступінь засвоєння пройденого матеріалу з дисципліни за максимальною оцінкою – 40 балів.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1.Зміст навчальної дисципліни

- Тема 1.** Основи фізіології та гігієни праці.
- Тема 2.** Виробничий мікроклімат та інші фізичні фактори виробничого середовища. Засоби запобігання шкідливій дії виробничого мікроклімату на організм людини.
- Тема 3.** Виробничі отрути і професійні інтоксикації.
- Тема 4.** Біологічні чинники виробничого середовища. Засоби індивідуального захисту від шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища.
- Тема 5.** Особливості клінічного обстеження, діагностики професійних захворювань. Організація та проведення медичних оглядів працюючих.
- Тема 6.** Професійні захворювання і професійні отруєння. Методи дослідження в профпатології.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	у тому числі					
Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Тема 1. Загальні питання охорони праці. Основи фізіології та гігієни праці.	16	2	2	-	-	12
Тема 2. Виробничий мікроклімат та інші фізичні фактори виробничого середовища. Засоби запобігання шкідливій дії виробничого мікроклімату на організм людини.	20	4	4	-	-	12
Тема 3. Виробничі отрути і професійні інтоксикації.	18	2	4	-	-	12
Тема 4. Біологічні чинники виробничого середовища. Засоби індивідуального захисту від шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища.	20	4	4	-	-	12
Тема 5. Особливості клінічного обстеження, діагностики професійних захворювань. Організація та проведення медичних оглядів працюючих.	20	2	4	-	-	14
Тема 6. Професійні захворювання і професійні отруєння. Методи дослідження в профпатології.	24	4	4	-	-	16
Модульна контрольна робота	2		2	-	-	
Разом за семестр	120	18	24	-	-	78

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр						
Тема 1. Загальні питання охорони праці. Основи фізіології та гігієни праці.	18	2	-	-	-	16
Тема 2. Виробничий мікроклімат та інші фізичні фактори виробничого середовища. Засоби запобігання шкідливій дії виробничого мікроклімату на організм людини.	20	4	-	-	-	16
Тема 3. Виробничі отрути і професійні інтоксикації.	18	2	-	-	-	16
Тема 4. Біологічні чинники виробничого середовища. Засоби індивідуального захисту від шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища.	20	2	-	-	-	18
Тема 5. Особливості клінічного обстеження, діагностики професійних захворювань. Організація та проведення медичних оглядів працюючих.	20	2	-	-	-	18
Тема 6. Професійні захворювання і професійні отруєння. Методи дослідження в профпатології.	24	2	-	-	-	22
Модульна контрольна робота	-	-	-	-	-	-
Разом за семестр	120	14	-	-	-	106

Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ п.п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Загальні питання охорони праці. Основи фізіології та гігієни праці.	2	-
2.	Виробничий мікроклімат та інші фізичні фактори виробничого середовища. Засоби запобігання шкідливій дії виробничого мікроклімату на організм людини.	4	-
3.	Виробничі отрути і професійні інтоксикації.	4	-
4.	Біологічні чинники виробничого середовища. Засоби індивідуального захисту від шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища.	4	-
5.	Особливості клінічного обстеження, діагностики професійних захворювань. Організація та проведення медичних оглядів працюючих.	4	-
6.	Професійні захворювання і професійні отруєння. Методи дослідження в профпатології.	4	-
7.	Модульна контрольна робота	2	-
	ВСЬОГО	14	4

а. Самостійна робота

№ п.п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці.	12	16
2.	Організація робочого місця.	12	16
3.	Розслідування нещасних випадків	12	16
4.	Професійний добір та його медичне забезпечення.	12	18
5.	Виробничий травматизм - причина та шляхи його запобігання	14	18
6.	Лікувально-профілактичне харчування	16	22
	Всього годин	56	80

Примітка. Самостійна робота виконується студентом у вигляді конспекту згідно визначених завдань у навчальному зошиті з дисципліни

а. Індивідуальні завдання

Передбачені тільки в рамках самостійної роботи (описано вище).

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Обладнання: фліп-чарт, мультимедійний проектор, комп'ютер (стаціонарний чи ноутбук), сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», програма Socrative, Kahoot та інші.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова

1. Гігієна праці: підручник / Кундієв Ю.І., Яворовський О.П., Шевченко А.М. та ін. Київ: Медицина, 2011. 904 с.
2. Беляєва І.В. Конспект лекцій з нормативної навчальної дисципліни циклу природничо-наукової підготовки «Основи охорони праці» для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання/ уклад. І.В. Беляєва. Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2013. 84 с

Допоміжна:

1. ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення».
2. ДСанПіН 3.3.6.096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів
3. ДСН 3.3.6.042-99 Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень.
4. ДСН 3.3.6.037-99 Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку.
5. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації
6. НПАОП 0.00-1.28-10 Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010р. № 65
7. НПАОП 0.00-2.23-04 «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат». Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 994.
8. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
9. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Наказ МОЗ України та Держнаглядохоронпраці України від 23.09.1994 р. № 263/121.
10. ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять».
11. Гігієнічні нормативи ГН 3.3.5-8-6.6.1-2002 «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу». Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2001 № 528.
12. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 р. № 559.
13. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
14. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
15. Закони України від 12.12.1991 № 1972-ХІІ «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ»
16. Закони України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ «Про охорону праці»
17. Закони України від 24.02.1994 № 4004-ХІІ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»
18. Постанови Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1232 «Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві»
19. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.02.2016 № 88-р «Питання Державної служби з питань праці»
20. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.12.2004 № 614 «Про затвердження Порядку складання та вимоги до санітарно-гігієнічних характеристик умов праці»
21. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2007 № 246 «Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій»
22. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 31.01.2013 № 65/80 «Про затвердження Положення про медичний огляд кандидатів у водії та водіїв транспортних засобів»
23. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.04.2014 № 248 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу»

24. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.02.2018 № 224 «Про затвердження Переліку установ та організацій, які проводять роботи з гігієнічної регламентації небезпечних факторів»

Інформаційні ресурси

1. Лекційний курс з дисципліни «Гігієна праці» (Платформа електронного навчання УжНУ).
2. Робоча програма дисципліни «Гігієна праці» (Платформа електронного навчання УжНУ).
3. Перелік питань, тестових завдань, ситуаційних задач до практичних занять з дисципліни «Гігієна праці» (Платформа електронного навчання УжНУ).
4. Презентації до тем дисципліни «Гігієна праці» (Платформа електронного навчання УжНУ).
5. Законодавство України <https://zakon4.rada.gov.ua/>
6. Міністерство охорони здоров'я України <https://moz.gov.ua/>
7. Міністерство соціальної політики України <https://www.msp.gov.ua/>

1. Фізіологія праці. Форми трудової діяльності.
2. Фізіологічні зміни в організмі при виконанні фізичної праці.
3. Фізіологічні зміни в організмі при виконанні розумової праці.
4. Фази функціонального стану центральної нервової системи під час роботи.
5. Процеси, які відбуваються в організмі людини у відновний період (після закінчення роботи).
6. Працездатність людини.
7. Втома.
8. Організація робочого місця
9. Поняття важкості та напруженості праці.
10. Принципи і критерії гігієнічної класифікації праці.
11. Основні шляхи збереження і підвищення працездатності та профілактики захворювань при виконанні фізичної і розумової праці.
12. Особливості психічної діяльності під час роботи.
13. Фактори виробничого мікроклімату. Температура повітря.
14. Інфрачервоне випромінювання. Дія інфрачервоного випромінювання на організм людини.
15. Фактори виробничого мікроклімату. Вологість повітря.
16. Фактори виробничого мікроклімату. Рух повітря.
17. Тепловий обмін людини в умовах виробництва.
18. Терморегуляція організму людини у різних мікрокліматичних умовах.
19. Зміна фізіологічних функцій людини внаслідок дії нагрівного мікроклімату.
20. Комплексна дія високої температури повітря та інших факторів виробничого середовища на організм.
21. Вплив охолодження на організм людини.
22. Адаптація організму до дії несприятливих факторів виробничого мікроклімату.
23. Гігієнічне нормування виробничого мікроклімату.
24. Засоби запобігання шкідливій дії виробничого мікроклімату на організм людини.
25. Підвищений атмосферний тиск. Профілактика несприятливого впливу на організм підвищеного атмосферного тиску.
26. Знижений атмосферний тиск.
27. Виробнича вібрація. Визначення та фізичні характеристики.
28. Проведення вимірювань та гігієнічна оцінка виробничої вібрації.
29. Режими праці для вібронебезпечних професій.
30. Виробничий шум. Гігієнічна характеристика.
31. Нормування виробничого шуму.
32. Захист від шуму на виробництві.
33. Ультразвук, інфразвук як виробничі фактори.
34. Електромагнітні поля у виробничому середовищі.
35. Біологічна дія електромагнітного поля.
36. Профілактичні заходи під час роботи з джерелами електромагнітного випромінювання.
37. Джерела магнітних полів у виробництві.
38. Заходи профілактики шкідливої дії магнітного поля.
39. Дія електричного поля на людину.
40. Гігієнічні вимоги щодо захисту працюючого персоналу та населення від електромагнітного поля.
41. Освітлення виробничих приміщень. Фізична і гігієнічна характеристика видимого випромінювання.
42. Вплив нераціонального освітлення на організм людини.
43. Види і системи виробничого освітлення.
44. Гігієнічна та світлотехнічна характеристика джерел світла і світильників.
45. Гігієнічні вимоги до виробничого освітлення.

46. Біологічна дія ультрафіолетового випромінювання.
47. Гігієнічна характеристика умов роботи з лазерами.
48. Дія лазерного випромінювання на організм людини.
49. Заходи профілактики шкідливої дії лазерного випромінювання.
50. Іонізуюче випромінювання у виробничому середовищі.
51. Біологічна дія іонізуючого випромінювання.
52. Основні принципи і поняття радіаційної безпеки.
53. Фізико-хімічні властивості виробничого пилу та їх гігієнічне значення.
54. Дія виробничого пилу на організм, професійні захворювання пилової етіології.
55. Заходи боротьби з пилом, профілактика професійних захворювань пилової етіології.
56. Виробничі отрути і професійні інтоксикації.
57. Класифікація виробничих отрут.
58. Надходження виробничих отрут в організм, їх розподіл і метаболізм у ньому, виведення виробничих отрут із організму.
59. Характер дії виробничих отрут на організм.
60. Біологічні та патологічні процеси в організмі, спричинені дією виробничих отрут.
61. Умови, які посилюють або послаблюють дію виробничих отрут.
62. Професійні інтоксикації.
63. Віддалені наслідки впливу хімічних факторів виробничого середовища на організм.
64. Біологічні чинники виробничого середовища.
65. Види впливу на організм людини біологічних агентів.
66. Принципи класифікації біологічних чинників виробничого середовища за механізмом їх дії на організм людини.
67. Професійні інфекції та інвазії.
68. Захворювання, зумовлені біологічними чинниками рослинного походження.
69. Методи дослідження в профпатології.
70. Атестація робочих місць за умовами праці.
71. Лікувально-профілактичне харчування в профілактиці професійних захворювань.
- 72.
73. Біологічні фактори підприємств мікробіологічного синтезу.
74. Особливості повітрообміну виробничих приміщень. Класифікація виробничої вентиляції.
75. Засоби індивідуального захисту від шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища.
76. Медичні огляди працівників. Порядок проведення медичних оглядів працівників певних категорій.
77. Загальні вимоги до проведення попереднього та періодичних медичних оглядів працівників.
- 78.** Організація проведення медичних оглядів роботодавцем.

1. До шкідливих і небезпечних чинників виробничого середовища належать:

- a. Фізичні фактори
- b. Хімічні фактори
- c. Специфічні фактори
- d. Біологічні фактори
- e. Природні фактори

2. Шкідливі умови праці це:

- a. Стан умов праці, за якого вплив на працівників шкідливих та небезпечних виробничих чинників усунуто, або їх рівні не перевищують граничнодопустимих значень
- b. Стан умов праці, за якого рівень впливу одного або більше чинників виробничого середовища та/або трудового процесу перевищує допустимий
- c. Сукупність фізичних, хімічних, біологічних, соціальних та інших чинників, що діють на людину під час виконання нею трудових обов'язків.
- d. Стан людини, за якого працівник може виконувати роботу визначеного змісту, обсягу та якості.
- e. Система організаційних, гігієнічних і санітарно-технічних заходів і засобів, спрямована на запобігання впливу шкідливих виробничих чинників на працівників.

3. Виробнича санітарія це:

- a. Система організаційних, гігієнічних і санітарно-технічних заходів і засобів, спрямована на запобігання впливу шкідливих виробничих чинників на працівників.
- b. Стан умов праці, за якого вплив на працівників шкідливих та небезпечних виробничих чинників усунуто, або їх рівні не перевищують граничнодопустимих значень
- c. Стан умов праці, за якого рівень впливу одного або більше чинників виробничого середовища та/або трудового процесу перевищує допустимий
- d. Сукупність фізичних, хімічних, біологічних, соціальних та інших чинників, що діють на людину під час виконання нею трудових обов'язків.
- e. Стан людини, за якого працівник може виконувати роботу визначеного змісту, обсягу та якості.

4. Абсолютна вологість це:

- a. кількість водяної пари (в грамах), яка повністю насичує повітря при даній температурі.
- b. кількість водяної пари (в грамах), що міститься в 1 м³ повітря за даної температури.
- c. відношення максимальної вологості до мінімальної, визначене у відсотках.
- d. різниця між показниками максимальної і мінімальної вологості при даній температурі.
- e. температура, за якої водяна пара з газоподібного стану переходить в краплинно-рідинний стан (повне насичення).

5. До розвитку «гірської хвороби» може приводити:

- a. робота в умовах високого атмосферного тиску
- b. робота в умовах низького атмосферного тиску
- c. робота в умовах низьких температур
- d. робота в умовах високих температур
- e. робота в умовах високої вологості

- 6. При виконанні службових обов'язків працівниками в умовах впливу на них високої температури слід дотримуватись таких правил:**
- слід правильно обрати одяг;
  - необхідно мати запас води, яку пити невеликими ковтками;
  - необхідно дихати носом;
  - не можна перенапружуватися;
  - при роботі під прямим сонячним промінням, необхідно одягти головний убір.
- 7. Оптимальні мікрокліматичні умови – це:**
- поєднання параметрів організму, які при тривалому та систематичному впливі на людину можуть викликати зміни теплового стану організму, що швидко минають і нормалізуються та супроводжуються напруженням механізмів терморегуляції в межах фізіологічної норми.
  - поєднання параметрів організму, які при тривалому та систематичному впливі на людину забезпечують зберігання нормального теплового стану організму без активації механізмів терморегуляції.
  - поєднання параметрів мікроклімату, які при тривалому та систематичному впливі на людину можуть викликати зміни теплового стану організму, що швидко минають і нормалізуються та супроводжуються напруженням механізмів терморегуляції в межах фізіологічної норми.
  - поєднання параметрів мікроклімату, які при тривалому та систематичному впливі на людину забезпечують зберігання нормального теплового стану організму без активації механізмів терморегуляції.
  - немає правильної відповіді
- 8. Максимальна вологість це:**
- кількість водяної пари (в грамах), яка повністю насичує повітря при даній температурі.
  - кількість водяної пари (в грамах), що міститься в 1 м³ повітря за даної температури.
  - відношення абсолютної вологості до максимальної, визначене у відсотках.
  - різниця між показниками максимальної і мінімальної вологості при даній температурі.
  - температура, за якої водяна пара з газоподібного стану переходить в краплинно-рідинний стан (повне насичення).
- 9. Вкажіть шляхи тепловіддачі в організмі:**
- випромінювання
  - теплопровідність
  - терморегуляція
  - теповипаровування
  - конвекція
- 10. Визначте клас умов праці при роботі з препаратами, що містять живі клітини та спори мікроорганізмів, якщо концентрація вказаних препаратів у виробничому середовищі перевищує ГДК в 7 разів:**
- 2
  - 3.1.
  - 3.2.
  - 3.3.e. 4

- 11. Вкажіть групи підвищеного ризику інфікування на сибірську виразку:**
- Робітники м'ясокомбінатів
  - Робітники, які займаються розведенням голубів та курей
  - Лабораторний персонал
  - Ветеринари
  - Сортувальники вовни, шкіри
- 12. Який вплив на організм людини здатні чинити біологічні агенти?**
- сенсibiliзацію
  - аглютинацію
  - зараження,
  - дезінтоксикацію
  - інтоксикацію
- 13. Вкажіть шляхи тепловіддачі в організмі:**
- випромінювання
  - теплопровідність
  - терморегуляція
  - тепловипаровування
  - конвекція
- 14. Вкажіть основні механізми інфікування сказом в умовах виробничого середовища:**
- трансплацентарно
  - через нанесення укусу людині твариною
  - при ослинненні пошкоджених поверхонь шкіри та слизових оболонок
  - статевим шляхом
  - аліментарно
- 15. За етіологічною ознакою виділяють групи професійних захворювань, зумовлені впливом:**
- фізичних факторів
  - хімічних та біологічних факторів виробничого середовища
  - радіації
  - промислового пилу
  - зумовлені впливом фізичного перенапруження окремих органів і систем
- 16. Вкажіть основні клінічні прояви професійного захворювання вірусний гепатит В:**
- енцефаліт
  - гострий та хронічний гепатит
  - менінгіт
  - гострий та хронічний гастрит
  - панкреатит
- 17. До засобів захисту органів дихання відносяться:**
- захисні каски
  - респіратори,
  - протигази
  - антифони
  - дихальні апарати
- 18. Для виготовлення гідрофобних мазей використовують:**

- a. речовини, не розчинні в органічних розчинниках
- b. речовини, не розчинні у воді
- c. мінеральні олії
- d. парафін
- e. желатин

19. Абсолютно специфічними професійними захворюваннями є:

- a. інтоксикації
- b. променева хвороба
- c. пневмоконіози,
- d. вібраційна хвороба,
- e. інтоксикація марганцем аглютинацію

20. Специфічні професійні захворювання – це:

- a. захворювання, які виникають в разі дії професійних та непрофесійних факторів.
- b. захворювання, які виникають виключно в разі дії професійних факторів.
- c. захворювання, які зумовлені не тільки професійними, але й іншими шкідливими факторами, хоч у певних професіях, під впливом конкретних професійних шкідливостей вони зустрічаються набагато частіше, ніж в інших умовах.
- d. захворювання, які виникають виключно в разі дії професійних факторів і не мають жодних клінічних проявів.
- e. захворювання, які зумовлені не тільки професійними, але й іншими шкідливими факторами, хоч у певних професіях, під впливом конкретних професійних шкідливостей вони зустрічаються набагато рідше, ніж в інших умовах.

21. До клініко-функціональних ознак пневмоконіозу відносять:

- a. легеневе серце
- b. легенева недостатність
- c. бронхіт, бронхіоліт
- d. туберкульоз
- e. емфізема легенів.

22. До засобів захисту органа зору й обличчя відносять:

- a. окуляри,
- b. маски,
- c. захисні каски
- d. щитки
- e. антифони

23. Основними заходами і засобами нормалізації параметрів мікроклімату на виробництві є:

- a. опромінювання бактерицидними лампами
- b. будівництво приміщень і споруд згідно вимог державних будівельних норм і правил
- c. удосконалення технологічних процесів та устаткування
- d. раціональний режим праці та відпочинку
- a. раціональна вентиляція, кондиціонування повітря та опалення приміщень

24. Відносно специфічними професійними захворюваннями є:

- a. інтоксикації
- b. променева хвороба
- c. пневмоконіози,
- d. вібраційна хвороба,

е. інтоксикація марганцем аглютинацію

25. За характером перебігу пневмоконіозу розрізняють такі форми:

- а. повільнопрогресуючий
- б. швидкопрогресуючий
- с. непрогресуючий
- д. «регресуючий»
- е. пізній

Задачі

1. Поясніть, в яких умовах теплове самопочуття людини буде кращим: при температурі повітря 30°C, вологості 40%, швидкості руху повітря 0,8 м/с, чи при температурі повітря 28°C, вологості 90%, швидкості руху повітря 0,2м/сек. ?
2. Якими шляхами людина буде віддавати тепло, якщо температура повітря і стін кімнати 37°C, вологість 45%, швидкість руху повітря 0,5 м/сек.?
3. При санітарно-гігієнічному обстеженні кабінету терапевтичної стоматології у повітрі виявлено перевищення ГДК ртуті та метилметакрилату. Приготування амальгами лікар проводить на робочому столику, працює без маски та рукавичок. При бактеріологічному дослідженні змивів з рук лікаря висіяно золотистий стафілокок. При медичному огляді у лікаря виявлено алергічний дерматит на тильній поверхні кисті рук, хворобу Дюпюїтрена, викривлення хребта у грудному і поперековому відділах.
  - 1) Назвіть, які санітарно-гігієнічні вимоги порушено у кабінеті лікаря?
  - 2) Перелічіть можливі причини, що обумовили зміни у стані здоров'я лікаря.
  - 3) До яких професійних захворювань може призвести тривалий вплив зазначених негативних факторів?
  - 4) Як оцінити дію негативних факторів на лікаря-стоматолога?
  - 5) Перелічіть профілактичні заходи, які необхідно провести у цьому випадку.
4. У ливарному цеху фізична праця поєднується з несприятливими метеоумовами: температура повітря + 40,0-50,0о С, інтенсивне інфрачервоне випромінювання, вологість повітря становить 75 %. У одного із робітників лікар медпункту виявив гіперемію обличчя, вологість шкіри, сильне потовиділення, поверхневе дихання з ЧД - 50 за 1 хв, пульс 100 уд. за 1 хв, слабкого наповнення, температура тіла + 38,5оС. Дайте гігієнічне заключення про температурно-вологісний режим умов праці робітника, а також вкажіть який шлях тепловіддачі переважає за даних умов.
5. Визначити клас умов праці при роботі з патогенними мікроорганізми в спеціалізованих господарствах для хворих тварин, якщо працівники проводять роботи зі збудниками особливо небезпечних хвороб.
6. Визначити клас умов праці при роботі з препаратами, що містять живі клітини та спори мікроорганізмів, якщо концентрація вказаних препаратів у виробничому середовищі перевищує ГДК в 7 разів.
7. Призначити лікувально-профілактичне харчування працівникам, робота яких пов'язана із застосуванням ртутьвмісних препаратів. Обґрунтуйте призначення.
8. Після роботи у ливарні зуботехнічної лабораторії у лікаря-стоматолога з'явився скарги на головний біль, слабкість. При лабораторному дослідженні в крові визначався карбоксигемоглобін. Що зумовило зазначені патологічні прояви. Назвіть заходи профілактики.